

**ANALÝZA SOCIÁLNO-EKONOMICKEJ SITUÁCIE
TRENČIANSKEHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA A NÁVRHY NA
ZLEPŠENIE V SOCIÁLNEJ A HOSPODÁRSKEJ OBLASTI**

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Analýza stavu Trenčianskeho samosprávneho kraja - základné východiská	4
2.1 Sociálno - ekonomická analýza	5
2.2 Územno-technická analýza.....	10
2.3 Prírodno-environmentálna analýza.....	12
2.4 Potenciály, problémy a výzvy pre TSK.....	12
3. Transformácia uhoľného regiónu horná Nitra.....	16
4. Plán spravodlivej transformácie územia.....	18
5. Fond spravodlivej transformácie v rámci Programu Slovensko 2021-2027	20
6. Kľúčové opatrenia smerom ku klimatickej neutralite, ktoré sa majú vykonať do roku 2030	23
6.1 Zdroj výroby tepla pre Systém centrálného zásobovania teplom (SCZT) Prievidza – aktuálny stav	23
7. Problémy a výzvy regiónu horná Nitra	25
8. Návrh MIRRI SR pre rozdelenie dodatočnej alokácie integrovaných územných investícií udržateľného mestského rozvoja v rámci Programu Slovensko 2021 – 2027.....	28
9. Opatrenia z výjazdového rokovania vlády Slovenskej republiky	30

1. Úvod

Podľa programového vyhlásenia vlády na roky 2023 – 2027 Slovensko potrebuje silné regióny. Regionálna politika je prienikom rôznych sektorových politík v území a je dôležitou silou pre rast. Je nevyhnutné vytvárať a uplatňovať také sociálno-ekonomické nástroje, ktoré budú znižovať regionálne rozdiely, zvyšovať konkurencieschopnosť regiónov, a tým aj kvalitu života občanov.

Vláda Slovenskej republiky sa vo svojom programovom vyhlásení rovnako zaviazala podporovať plnenie poslania vyšších územných celkov ako svojho prirodzeného partnera a tiež partnera obcí a miest.

V oblasti fondov EÚ v programovom období 2021 – 2027 preto nastávajú procesy, ktoré sa vo väčšej miere presunú do regiónov na financovanie ich investičných potrieb, aby napomáhali silným a perspektívnym regiónom a nastalo znižovanie regionálnych rozdielov, zvyšovanie rozvojového potenciálu územia a znásobila sa kvalita života ľudí.

Aj v prípade Trenčianskeho samosprávneho kraja existujú špecifické regionálne rozdiely, ktoré ju nutné odstraňovať.

Región horná Nitra v Trenčianskom samosprávnom kraji bol v minulosti do značnej miery závislý od uhoľných odvetví alebo odvetví s vysokými emisiami skleníkových plynov. Z toho dôvodu majú značný potenciál stimulovať proces zelenej transformácie na Slovensku a prispieť k dosiahnutiu cieľov v oblasti klimatickej neutrality. V roku 2018 Slovenská republika začala transformáciu v súvislosti s využívaním uhlia v regióne horná Nitra, na základe rozhodnutia vlády o uzavretí baní a ukončení výroby energie a tepla z uhlia do roku 2023, v súlade s Envirostratégiou 2030. V tejto súvislosti vláda Slovenskej republiky v roku 2019 prijala Akčný plán transformácie regiónu horná Nitra, ktorý je potrebné aktualizovať tak, aby lepšie reflektoval potreby regiónu.

V prípade Trenčianskeho samosprávneho kraja je vyčlenená pomoc aj prostredníctvom zdrojov z Fondu pre spravodlivú transformáciu. Regiónu bude takto venovaná prioritná pozornosť novým prístupom podpory a rozvoja. Taktiež bude v podmienkach Slovenskej republiky podporovaný integrovaný územný rozvoj prostredníctvom nástroja Integrovaných územných investícií (IUI) realizáciou Integrovaných územných stratégií (IÚS), ktorými budú realizované vybrané oblasti politiky súdržnosti v súlade s kompetenciami územných samospráv.

Tieto kroky budú reagovať na zmeny v oblasti regionálneho rozvoja s cieľom zvýšenia efektivity činnosti samosprávy, etablovania konceptu lokálnej hospodárskej politiky a rozvoja sociálnej ekonomiky v prostredí regiónov.

2. Analýza stavu Trenčianskeho samosprávneho kraja - základné východiská

Tvorba PHRSR TSK bola podporená podrobnými a detailnými analýzami na báze údajov a dát o území značného rozsahu, preto z dôvodu čitateľnosti a prehľadnosti sú súčasťou hlavného dokumentu PHRSR TSK len zhrnutia a z nich vyplývajúce dôsledky a podrobné dáta a údaje sú v Prílohovej časti A.

Základná charakteristika územia

Trenčiansky samosprávny kraj sa nachádza v juhozápadnej časti Slovenskej republiky, zaberá územie 4 501,9 km², svojou rozlohou je druhý najmenší spomedzi ôsmich slovenských krajov, pričom zaberá 9,2 % rozlohy SR. Takisto počtom obyvateľov je Trenčiansky kraj po Trnavskom kraji druhým najmenším krajom Slovenska, pričom podľa zverejnenej demografickej prognózy výskumného demografického centra INFOSTAT - Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, bude mať Trenčiansky kraj **v roku 2040 najmenší počet obyvateľov** spomedzi všetkých krajov Slovenska. (Zdroj: <http://www.infostat.sk/vdc/pdf/Krajokrprog2040.pdf>)

Na území Trenčianskeho samosprávneho kraja sa nachádza 9 okresov, ktorých veľkosť, počet a hustotu obyvateľov ako aj niektoré ďalšie parametre zachytáva nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 1 Základné údaje o okresoch Trenčianskeho samosprávneho kraja

Okres	Počet obcí okresu so štatútom mesta / ich rozloha km ²	Počet obyvateľov žijúcich v obciach so štatútom mesta	Počet obcí okresu so štatútom vidieckej obce / ich rozloha km ²	Počet obyvateľov žijúcich v obciach so štatútom vidieckej obce	Celková rozloha okresu km ²	Celkový počet obyvateľov okresu	Hustota obyvateľstva (Počet obyvateľov na km ²)	Stupeň urbanizácie (Podiel mestského obyvateľstva na celkovom počte obyvateľov)
Trenčín	3/125,9	65 954	34/548,92	48 716	674,82	114 670	169,93	57,52%
Bánovce nad Bebravou	1/26,46	17 750	42/435,49	18 434	461,95	36 184	78,33	49,04%
Ilava	3/84,74	40 054	18/273,76	19 021	358,5	59 075	164,78	67,80%
Myjava	2/89,61	16 282	15/237,83	9 974	327,44	26 256	80,19	62,01%
Nové Mesto nad Váhom	2/83,52	28 835	32/496,47	33 740	579,99	62 575	107,89	46,08%
Partizánske	1/22,38	22 269	22/278,65	23 220	301,03	45 489	151,11	48,95%
Považská Bystrica	1/90,56	39 270	27/372,59	23 081	463,15	62 351	134,62	62,98%
Prievidza	4/133,02	71 719	48/826,75	62 002	959,77	133 721	139,33	52,63%
Púchov	1/41,5	17 561	20/333,84	26 687	375,34	44 248	117,89	39,69%
TSK SPOLU	18/697,69	319 694	258/804,3	264 875	4 501,99	584 569	129,84	54,68%

Zdroj: databáza DATAcube., ŠÚ SR, vlastné spracovanie

Priestorovo-funkčná štruktúra Trenčianskeho samosprávneho kraja

Spádovými oblasťami sú okrem samotného mesta **Trenčín**, ktoré možno vďaka postaveniu krajského mesta považovať ako špecifickú spádovú funkčnú oblasť, aj ďalšie subregióny prirodzene vnímané ako **Myjavsko, stredné Považie** (okresy Trenčín, Ilava, Nové Mesto nad Váhom, severná časť okresu Myjava a južná časť okresu Púchov), **horné Považie** (okresy Púchov, Považská Bystrica, s presahmi na okresy Bytča a Žilina v Žilinskom samosprávnom kraji) a **horná Nitra** (okresy Prievidza, Partizánske, Bánovce nad Bebravou s presahom na okres Topoľčany v Nitrianskom kraji).

Z pohľadu priemyselných tradícií je dlhodobou devízou Trenčianskeho kraja najmä ľudský potenciál, jeho kreativita a zručnosti, vďaka ktorým sa ráz kraja už celé desaťročia profiluje v jeho prirodzených subregiónoch ako výrazne **priemyselno-technický** (mestské oblasti Trenčín, Nové Mesto nad Váhom, Dubnica nad Váhom, Považská Bystrica, Prievidza, Handlová, Partizánske a pod.), **turistický a kúpeľný** (Trenčín, Bojnice, Trenčianske Teplice), alebo ako **vidiecko-kopaničiarsky** (obce na Myjavsku, v okolí Nového Mesta nad Váhom a Starej Turej, pozdĺž celej hranice s ČR) a **lazičský** (podhorské obce dolného Považia či hornej Nitry).

Priestorovo-funkčná štruktúra, resp. tendencie príklonu obcí k vzájomnej synergii či kooperácii nastáva nielen vplyvom geomorfologických faktorov, ale i ďalších – socioekonomických či environmentálnych faktorov. Príkladom je najmä **región hornej Nitry**, kde objektívna požiadavka na ukončenie ťažby hnedého uhlia vytvára príležitosť k výraznej transformácii nielen miest a príslušných obcí, ktorých sa ťažba uhlia priamo dotýka, ale celého širšieho územia – i v nadregionálnych presahoch, s mobilizáciou individuálneho potenciálu v alternatívnych odvetviach priemyslu, cestovného ruchu, kúpeľníctva a pod.

2.1 Sociálno - ekonomická analýza

ANALÝZA ĽUDSKÝCH ZDROJOV A DEMOGRAFICKÁ ANALÝZA

ZHRNUTIE A DÔSLEDKY

Vychádzajúc z oficiálnych prognóz obyvateľstva môžeme na úrovni Trenčianskeho kraja očakávať k horizontu prognózy 2035 pokles podielu predproduktívneho aj produktívneho obyvateľstva a výrazný nárast najstaršej zložky obyvateľstva. Prognózovaný priemerný vek obyvateľstva v roku 2035 sa očakáva na úrovni 47,5 rokov. Tento trend starnutia obyvateľstva bude prebiehať vo všetkých okresoch Trenčianskeho kraja.

Podľa demografických údajov v Trenčianskom kraji je možné sledovať prejavy negatívnych trendov, ktoré sa prejavujú aj v celej Európe. Ide najmä o znižovanie počtu obyvateľov či už prirodzeným prírastkom, alebo migračným saldom a na neho nadväzujúce starnutie obyvateľstva

ZDRAVOTNÍCTVO, SOCIÁLNE SLUŽBY, SOCIÁLNA INKLÚZIA

ZHRNUTIE A DÔSLEDKY

Zdravotný stav slovenského obyvateľstva sa od roku 2000 zlepšil, stredná dĺžka života stúpa, stále je však takmer o 4 roky nižšia ako priemer EÚ. V Trenčianskom kraji zaznamenávame v posledných dvoch rokoch nárast úmrtí oproti roku 2015 a v prepočte na 1000 obyvateľov ide o počty vyššie ako celoslovenský priemer a v poradí krajov v tomto ukazovateli obsadzuje

Trenčiansky kraj aktuálne nelichotivú tretiu priečku. V roku 2016 dosiahol okres Myjava dokonca najvyššiu mieru úmrtnosti na 1000 obyvateľov v rámci všetkých okresov SR – až 13,4 úmrtí na 1000 obyvateľov.

Demografická krivka sa negatívne prejavuje aj v slovenskom zdravotníctve, TSK nevynímajúc. Hlavne z dôvodu starnutia obyvateľstva rastie počet pacientov, pričom na druhej strane chýbajú noví, mladí lekári. VÚC nemajú reálne nástroje ako tento problém riešiť, pretože rozhodujúcu úlohu tu zohrávajú zdravotné poisťovne a Ministerstvo zdravotníctva SR.

Prvým krokom by mal byť zber a spracovanie dát o všetkých formách a prijímateľoch poskytovaných služieb sociálnej starostlivosti, bez ohľadu na zriaďovateľa, nakoľko aktuálne sú k dispozícii prevažne informácie zbierané len zo zariadení sociálnych služieb vo vlastnej zriaďovateľskej pôsobnosti TSK. Mal by existovať jednotný informačný systém, kde by poskytovatelia sociálnych služieb **bez rozdielu zriaďovateľa** zadávali potrebné údaje, ktoré sú nevyhnutné pri nastavovaní účinných regionálnych politik.

EKONOMIKA A HOSPODÁRSTVO

ZHRNUTIE A DÔSLEDKY

V TSK žije 585 552 obyvateľov, z toho je 292 419, teda 50 % ekonomicky aktívnych. Počet obyvateľov je pomerne stály, mierne odchádzanie, asi 600 osôb ročne, predstavuje asi 0,1 % populácie. V prípade ďalšieho hospodárskeho rozvoja možno predpokladať mierny nárast, problémom je však starnutie populácie.

Pre TSK je významný mimoriadne **vysoký podiel priemyslu**, a to až 50 %, čo je viac ako dvojnásobok slovenského priemeru. Sektor služieb predstavuje 18 %, a teda má výrazný rozvojový potenciál, primárny sektor predstavuje 8 % a kvartérny 24 % ekonomických aktivít.

Tvorba HDP na obyvateľa je 18 512 €, čo predstavuje 83, 4 % slovenského priemeru. To znamená, že v kraji je výrazný priestor na modernizáciu a inovácie ekonomických procesov.

Tvorba pridanej hodnoty v priemysle predstavuje 25, 3 %, čo je viac ako slovenský priemer (19,4 %). Keďže priemysel bude aj v budúcnosti tvoriť nosnú časť krajského HDP, je potrebné tomuto sektoru **venovať výraznú pozornosť**, najmä z perspektívy nastupujúcich procesov tzv. “Priemyslu 4. 0.”

V TSK sa nachádza viacero hnedých parkov “brownfields”, ktoré predstavujú významný priestorový potenciál pre ďalší rozvoj priemyselných aktivít, umožňujú alokáciu nových investícií, pričom zároveň podstatným spôsobom šetria stále sa zmenšujúci a nenahraditeľný pôdny fond.

Primárny sektor má vysoký rozvojový potenciál najmä v oblasti produkcie živočíšnej výroby, terciárny v rozvoji služieb, vrátane služieb tzv. “striebornej ekonomiky”, predovšetkým v ich exporte. Kvartérny sektor, v ktorom pracuje 0,28 % pracovníkov, má rozvojový potenciál najmä v oblasti špeciálnej výroby, vývoja nových materiálov a pod. Predpokladom je spolupráca s univerzitami na Slovensku - Bratislava, Žilina, Nitra a Košice - ako aj so zahraničnými know-how centrami. Alarmujúci je však úbytok počtu absolventov vysokých škôl v kraji, z 1078 v r. 2014 na 633 v r. 2018.

Vývoj nezamestnanosti v TSK je dlhodobu priaznivý a je výrazne pod priemerom SR.

VEDA, VÝSKUM A INOVÁCIE

ZHRNUTIE A DÔSLEDKY

TSK nie je najsilnejší kraj z pohľadu zdrojov inovácií. Zároveň sa mu však darí úspešne participovať na národných výdavkoch na výskum a vývoj, a to najmä v tradičných technických oblastiach.

Ďalšie oblasti, ktoré sa javia ako podstatné, sú:

- Podpora výskumných kapacít pre zvýšenie participácie Trenčianskeho kraja v národných programoch a programoch financovaných zo štrukturálnych fondov.
- Identifikácia silných sektorov a ich podpora a zvýšenie konkurencieschopnosti v súťaži o národné a Európske zdroje – konkurenčná výhoda voči BSK a jej využitie.
- Vytváranie kvalitnej materiálnej, finančnej a poradenskej infraštruktúry pre lokalizáciu firiem realizujúcich inovácie.
- Poradenské kapacity pre čerpanie komunitárnych fondov EÚ.
- Marketing TSK.

CESTOVNÝ RUCH, KULTÚRA A ŠPORT

ZHRNUTIE A DÔSLEDKY

Vo všeobecnosti možno v Trenčianskom kraji identifikovať možnosti pre cestovný ruch spojený s významnými prírodnými atraktivitami (Biele Karpaty, Súľovské vrchy, Vršatské bralá, Manínska tiesňava, atď.), so spoznávaním chránených území (chránená krajinná oblasť, chránené územie, Národná prírodná rezervácia, prírodná rezervácia, prírodná pamiatka, NATURA2000), s návštevou historických a kultúrnych pamiatok - hradov, kaštieľov a kultúrnych pamiatok nachádzajúcich sa v TSK (Trenčiansky hrad, zámok Bojnice, hrad Beckov, Čachtický hrad, Tematín, Považský hrad, Vršatec, Sivý kameň, Košeca, Lednica, Uhrovec, Mohyla M.R. Štefánika na Bradle,..).

Medzi významné sektory cestovného ruchu v TSK patrí i kúpeľníctvo (Trenčianske Teplice, Nimnica a Bojnice) a zaujímavou atraktivitou sú i mnohé menšie či väčšie vodné nádrže a bagroviská (Zelená voda, Dubník, Nimnica - Priehrada Mládeže, atď.).

V nadchádzajúcom období je tu príležitosť rozvinúť všetky potenciály cestovného ruchu kraja najmä v súvislosti so získaním titulu Európske hlavné mesto kultúry 2026 pre krajské mesto Trenčín, ktorého multiplikačné efekty sú očakávané pre celý širší región.

OBČIANSKA VYBAVENOSŤ

ZHRNUTIE A DÔSLEDKY

Z pohľadu vybavenosti kraja vo forme školských (materské školy, základné školy, stredné školy, vysoké školy, univerzity), zdravotných, sociálnych a kultúrnych zariadení a ich kapacít v jednotlivých okresoch TSK možno konštatovať, že kraj je vo všeobecnosti vybavený uspokojivým počtom zariadení, ako aj zatiaľ prijateľnou rovnomernosťou ich rozloženia, otáznou je tiež pripravenosť školských či iných zariadení na prichádzajúce technologické výzvy v oblasti inovácií, digitalizácie, umelej inteligencie, SMART systémov a pod.

V oblasti vysokoškolských zariadení dominujú Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne (verejná VŠ), Vysoká škola manažmentu v Trenčíne (súkromná VŠ), Dubnický

technologický inštitút v Dubnici nad Váhom (súkromná VŠ) a súčasťou siete zariadení poskytujúcich vysokoškolské vzdelanie je tiež šesť detašovaných pracovísk a tri informačno-konzultačné strediská iných fakúlt vysokých škôl v SR. Počet absolventov je úhrnom na úrovni minimálne 3 000 študentov ročne.

V oblasti stredného školstva v Trenčianskom kraji poskytujú vzdelávanie stredné školy rôznych zriaďovateľov. Z celkového počtu 54 stredných škôl je v zriaďovateľskej pôsobnosti Trenčianskeho samosprávneho kraja 38 (70,4 %). Študuje na nich takmer 85 % všetkých stredoškôľakov v Trenčianskom kraji, pričom celkový počet žiakov študujúcich na stredných školách v školskom roku 2020/2021 predstavoval takmer 18 500.

Základné školstvo v kraji disponuje celkovým počtom **193 základných škôl** (z toho 180 štátnych, 4 súkromné a 9 cirkevných), v ktorých je 45 108 žiakov v 2 343 triedach. V rokoch 2015 - 2020 bolo zaznamenané zvýšenie počtu žiakov (o 3283) a počtu tried o 100.

V oblasti predprimárneho vzdelávania v TSK zabezpečuje služby **291 materských škôl** (266 štátnych, 14 súkromných a 11 cirkevných).

V oblasti zdravotnej starostlivosti je v TSK ústavná zdravotná starostlivosť poskytovaná v 7 všeobecných nemocniciach, v 3 špecializovaných nemocniciach, v 2 hospicioch, v 2 domoch ošetrovateľskej starostlivosti a dvoma mobilnými hospicmi. Domácu ošetrovateľskú starostlivosť zabezpečuje v TSK 21 agentúr domácej ošetrovateľskej starostlivosti.

Racionalizačné opatrenia u súkromných prevádzkovateľov nemocníc majú za následok rušenie akútnych lôžkových oddelení a obmedzenie dostupnosti zdravotnej starostlivosti. Ústavná zdravotná starostlivosť týchto nemocníc je zameraná najmä na chronickú a následnú zdravotnú starostlivosť. V dôsledku týchto opatrení a zhoršenia dostupnosti zdravotnej starostlivosti narastá tlak na Fakultnú nemocnicu Trenčín a nemocnice v zriaďovateľskej pôsobnosti Trenčianskeho samosprávneho kraja, t. j. Nemocnicu s poliklinikou Myjava, Nemocnicu s poliklinikou Považská Bystrica a Nemocnicu s poliklinikou Prievidza so sídlom v Bojniciach.

Za najzávažnejší problém súčasného zdravotníctva považujeme nedostatok kvalifikovaných zdravotníckych pracovníkov.

DIGITALIZÁCIA A INFORMATIZÁCIA

ZHRNUTIE A DÔSLEDKY

Na tomto mieste možno konštatovať, že jednotlivé mestské či obecné samosprávy v rámci Trenčianskeho kraja, ako i samotný úrad TSK realizujú elektronizáciu a digitalizáciu svojich služieb **v rámci svojich vlastných individuálnych možností**, prípadne s použitím fondov EŠIF – OP Efektívna verejná správa (OP EVS), prípadne OP Integrovaná infraštruktúra (OP II).

TSK uspel v oblasti digitalizácie a informácie konkrétne s dvomi žiadosťami o NFP, s projektmi:

1. „*Lepší Trenčiansky kraj*“ z programu Prioritnej osi 1 OP EVS *Posilnené inštitucionálne kapacity a efektívna verejná správa*.
2. „*Zavedenie nástrojov pre podporu asistovaného života a telemedicíny*“ z programu Prioritnej osi 7 OP II *Informačná spoločnosť*.

ANALÝZA FINANCOVANIA TSK

ZHRNUTIE A DÔSLEDKY

Celkové finančné zdravie Trenčianskeho samosprávneho kraja je z pohľadu hodnotenia INEKO dobré, porovnateľné s priemerom ostatných krajov.

Hospodárenie s prostriedkami bežného rozpočtu je v posledných siedmich rokoch charakterizované **kontinuálnym zvyšovaním príjmov VÚC**. Je to dané najmä nárastom daňových príjmov, za ktorým stojí pretrvávajúci pozitívny vývoj na trhu práce, ktorý priamo ovplyvňuje odvody a daň z príjmov fyzických osôb prerozdeľovaných zo štátu samosprávam.

Súbežne s rastom bežných príjmov **rastú aj bežné výdavky**. Najväčšiu časť bežných výdavkov pokrývajú najmä výdavky na vzdelávanie, dopravu a sociálne zabezpečenie.

Do stredných škôl a školských zariadení, nad ktorými má VÚC prenesenú štátnu správu, smeruje rádovo až 40% celkových bežných výdavkov, z čoho viac ako 98 % pohlťia vlastné rozpočtové a príspevkové organizácie (v počte 40 subjektov) a zvyšok smeruje do 33 neverejných, t. j. súkromných, cirkevných a ostatných školských zariadení. Podobná situácia je v oblasti sociálnych služieb, kde vlastné rozpočtové organizácie VÚC (20 centier sociálnych služieb, 3 domovy sociálnych služieb a 1 centrum sociálnej pomoci) spotrebúvajú vyše 96% z disponibilných zdrojov a zvyšné necelé 4% sú výdavkami VÚC pre ostatných verejných a neverejných poskytovateľov (v roku 2019 ich VÚC registroval 34).

V oblasti dopravy najväčšiu časť bežných výdavkov pohlťia výdavky na prímestskú verejnú osobnú dopravu (aktuálne cca 28 mil. Eur / rok) a výdavky na správu a údržbu ciest (za posledných sedem rokov ide o priemernú sumu rádovo cca 4 mil. Eur ročne na opravy a cca 6 mil. Eur ročne na zimnú a letnú údržbu). Z dlhodobého hľadiska sa tak TSK nedarí naplňať cieľ presedlať v oblasti cestnej dopravy z individuálnej na verejnú dopravu, a to ani po zvýšení výdavkov do komfortu vozového parku.

V oblasti kapitálového rozpočtu sú príjmy - na rozdiel od bežných príjmov, dlhodobo oveľa nižšie než očakávania pri zostavovaní rozpočtu. Výpadok kapitálových príjmov sa odôvodňuje neprimerane dlhými lehotami administratívnych procesov uzatvárania zmlúv o nenávratných finančných príspevkoch v oblasti projektov implementovaných v rámci európskych štrukturálnych a investičných fondov.

Výpadok kapitálových príjmov sa v priebehu obdobia 2014 – 2020 čiastočne sanoval jednak z úverových zdrojov, jednak z príjmových finančných operácií dosiahnutých presunom finančných prostriedkov z plusového zostatku hospodárenia bežného rozpočtu v priebehu jednotlivých rokov. Kapitálové výdavky tak mohli byť zrealizované vo výške 143,5 mil. Eur (úhrn za roky 2014 – 2020), čo je však stále iba niečo viac ako tretina pôvodne rozpočtovaných výdavkov. Berúc do úvahy všetky nenaplnené investičné požiadavky, ktoré sa na konci roka stále blížili k sume 50 mil. Eur, ako aj plány v oblasti rozvojových cieľov obsiahnutých v strategických dokumentoch (RIÚS, PHRSR, PUM, Koncepcia rozvoja sociálnych služieb, Akčný plán udržateľného energetického rozvoja, Stratégia rozvoja vidieka a iné) možno konštatovať, že napriek všetkým doteraz úspešne zrealizovaným investičným akciám sa **naplnenie veľkej väčšiny investičných potrieb a strategických programových cieľov nepodarilo zrealizovať**.

Analýza vybranej oblasti dopravy ukazuje aj na **problém hodnoty za peniaze**, kedy bola na bežné či súvislé opravy alebo rekonštrukciu ciest vynaložená za posledných sedem rokov suma bežných a kapitálových výdavkov vo výške úhrnom takmer 32 mil. Eur, pričom však na druhej strane rovnice je zhoršenie bilancie stavu ciest a mostov. Na konci obdobia sledujeme o 15,6 km viac ciest v nevyhovujúcom stave a zvýšenie počtu mostov v nevyhovujúcom stave o viac

ako 90. Podobná situácia je v oblasti prímestskej verejnej dopravy, ktorú pri stále vyššom počte prejazdených kilometrov a čoraz vyšších ročných nákladoch využíva čoraz menej prepravených osôb.

Z uvedeného je zrejmé, že pri plánovaní programových cieľov sa vzhľadom na výšku investičného dlhu a rozvojové investičné zámery TSK nezaobíde bez kapitálových zdrojov z dotačných titulov, pričom bude nevyhnutná prioritizácia zámerov s dôrazom na integrovaný charakter investícií s meraním výsledkov, ako aj dôsledné uplatňovanie systémových riešení a princípov hodnoty za peniaze.

2.2 Územno-technická analýza

DOPRAVNÁ INFRAŠTRUKTÚRA

ZHRNUTIE A DÔSLEDKY

Trenčiansky kraj sa vyznačuje relatívne hustou dopravnou infraštruktúrou s dobrým napojením na železničné trate a medzinárodné koridory, ktorá ho v tomto ohľade radí na popredné miesta spomedzi krajov SR.

Kľúčovou je diaľnica D1, ktorá v budúcnosti, po jej celkovom dokončení, prepojí oba póly Slovenskej republiky, spomínané dobré dopravné prepojenia na Českú republiku – spojenie smerom na Brno a taktiež dobrá sieť komunikácií I., II. a III. triedy. Technický stav cestných komunikácií a objektov v správe TSK ukazuje kapitola Analýza financovania TSK.

V súčasnosti nie je v regióne hornej Nitry dokončený žiadny úsek rýchlостnej cesty. Priamo cez región je plánovaná rýchlостná cesta R2 a R8. Momentálne je v západnej časti rýchlостnej cesty R2 v užívaní len jeden úsek v polovičnom profile, Ruskovce-Pravotice (obchvat Bánoviec nad Bebravou), a takisto v polovičnom profile obchvat Žiaru nad Hronom. Z mesta Prievidza je dostupnosť na súvislú sieť diaľnic a rýchlостných ciest. **Výstavba uvedenej cestnej infraštruktúry predstavuje jednu z kľúčových opatrení transformácie uhoľného regiónu horná Nitra.**

V oblasti železničnej dopravy je možné konštatovať, že Železničná spoločnosť Slovensko prevádzkuje na území TSK 2 rušňové depá, je tu prevádzkovaných spolu 11 železničných tratí v celkovej dĺžke 325 km a 92 železničných staníc a zastávok. Z toho je na území TSK elektrifikovaných 123 km tratí, teda približne tretina. Všetky stanice a zastávky na kľúčovej trati č. 120 sú bezbariérové prístupné. Naopak, na ostatných tratiach nie je úplne bezbariérové prístupné žiadna železničná stanica ani zastávka. Na niektorých tratiach je po dobudovaní infraštruktúry možný bezbariérový nástup do vlaku. S ohľadom na vysokú investičnú náročnosť sa sprístupňovanie ďalších staníc a zastávok dá plánovať len v dlhodobom časovom horizonte. Prioritne by sa mali bezbariérové sprístupniť stanice v okresných mestách a v mestách zvláštneho významu.

V TSK nie sú žiadne oficiálne parkoviská typu P + R alebo K + R.

Najväčším nedostatkom je absencia akéhokoľvek parkoviska pri železničnej (a zároveň aj autobusovej) stanici v Prievidzi a nedostatočná veľkosť parkoviska pri stanici v Trenčíne. Naopak, vyhovujúci stav je pri železničnej stanici v Ilave, kde nové parkovisko môže slúžiť ako záchytné pre cestujúcich z obcí na ceste II/574.

Vďaka vojenskému letisku Trenčín a malým letiskám v Slávnici, Prievidzi a Malých Bieliciach je tu potenciál aj pre príležitostnú, resp. súkromnú leteckú dopravu. Takisto je tu potenciál viac ako desiatky ďalších letísk, na ktorých sa však vykonávajú najmä práce z oblasti lesníctva, poľnohospodárstva a vodného hospodárstva.

Verejná osobná doprava je v kraji organizovaná v rámci regionálnej autobusovej dopravy – prímestskej autobusovej dopravy v rámci kompetencií TSK a mestskej hromadnej dopravy v rámci kompetencií jednotlivých miest. Prímestská autobusová doprava je prevádzkovaná v kraji s čiastočne zrealizovaným programom Spoločného dopravného územia s mestom Trenčín a mestom Partizánske, ako začínajúci proces Integrovaného dopravného systému Trenčianskeho samosprávneho kraja.

V prípade jednotlivých miest je percentuálny podiel verejnej dopravy na celkovom počte ciest cca 15 %, čo je menej ako podiel hromadnej dopravy na počte všetkých motorizovaných ciest v rámci SR.

Z aktuálneho stavu vyplýva (čo je však trendom aj v iných krajinách, nielen u nás), že v oblasti cestnej dopravy je síce dlhodobo deklarovanou prioritou zníženie emisií prostredníctvom zvýšenia podielu verejnej cestnej dopravy na celkovej osobnej doprave, avšak tú sa napriek zvýšeným verejným investíciám do komfortu a dostupnosti verejnej dopravy nedarí naplniť.

Organizácia verejnej dopravy sa tak javí celkovo ako jedna z najdôležitejších výziev v oblasti inovatívnych prístupov s významnými možnými výsledkami v širšom spektre sledovaných indikátorov.

Oblasť cyklistickej dopravy a cykloturistiky ako čoraz obľúbenejšej formy trávenia voľného času sa pre samosprávu Trenčianskeho kraja stala prioritou, s dôrazom na budovanie cyklomagistrál, resp. cyklotrás tvoriacich základnú kostru cyklistickej siete, na ktoré sa napájajú, alebo sa budú postupne napájať doplnkové lokálne cyklotrasy, ktoré sú pre rozvoj cyklodopravy nevyhnutné.

V rámci Trenčianskeho samosprávneho kraja sú v oblasti cyklistickej infraštruktúry rozpracované tri strategické projekty (1) Vážska cyklomagistrála, (2) cyklotrasa Trenčín – Nemšová s ďalšou nadväznosťou smerom k štátnym hraniciam SR/ČR a (3) regionálna cyklotrasa v hornej Nitre.

TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA

ZHRNUTIE A DÔSLEDKY

Zdrojom dát pre túto kapitolu bola súhrnná správa dokumentu „Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie Trenčianskeho kraja na roky 2021 - 2027“, spracovaná odborom starostlivosti o životné prostredie Okresného úradu Trenčín (v čase spracovania tejto kapitoly vo fáze schvaľovacieho procesu v rámci MŽP SR), ako aj údaje spracované v rámci územného plánu TSK a údaje zo ŠÚ SR.

Zásobovanie obyvateľov pitnou vodou z verejných vodovodov zabezpečujú obce, pričom v rozhodujúcej miere túto činnosť realizujú prostredníctvom obchodných spoločností a len v malej časti ju vykonávajú samostatne. Špecifikom územia Trenčianskeho kraja je, že územne spadá do pôsobnosti až piatich veľkých vodárenských prevádzkových spoločností a niekoľko menších obchodných spoločností zabezpečujúcich prevádzkovanie verejných vodovodov. Viaceré obce riešia prevádzkovanie svojich verejných vodovodov prostredníctvom odborne spôsobilých osôb v zmysle zákona o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách. Vodovodný systém v TSK tvorí v súčasnosti celistvú sústavu vodárenských zariadení, napr.

vodojemov, vodárenských zdrojov, čerpacích staníc a vodovodných potrubí. Vlastníkom vodovodnej a kanalizačnej siete vodohospodárskej infraštruktúry väčšiny obcí na území kraja sú vodárenské akciové spoločnosti a jednotlivé mestá a obce, ktoré infraštruktúrny majetok vložili do týchto spoločností.

K 31.12.2018 bol z celkového počtu 276 obcí vybudovaný aspoň v časti sídla verejný vodovod v 245 z nich, čo predstavuje **88,77 %**.

Ku koncu roku 2018 bol počet obyvateľov v Trenčianskom kraji bývajúcich v domoch pripojených na verejnú kanalizáciu 389 tisíc, čo tvorí takmer **66,40 %** z celkového počtu obyvateľov. Rozvoj verejných kanalizácií v Trenčianskom kraji a pripojenosť obyvateľstva na verejné kanalizácie zaostáva za stavom v zásobovaní obyvateľstva pitnou vodou, ktorý predstavuje v kraji 91,19 % .

Výrobu elektrickej energie v TSK zabezpečujú **vodné elektrárne a tepelné elektrárne**. Najväčším výrobcom elektrickej energie sú Slovenské elektrárne, a. s. Územie je deficitné z hľadiska potreby elektrickej energie, väčšina elektrickej energie pochádza zo zdrojov mimo kraja. Na výrobu elektrickej energie vo vodných elektrárňach sa využíva hydroenergetický potenciál rieky Váh, ktorý je trvalo sa obnovujúcim, a preto nevyčerpatelným primárnym energetickým zdrojom - na rozdiel od všetkých druhov fosílnych palív. Vodné elektrárne svojimi veľmi pohyblivými výkonmi a prevádzkovou pružnosťou sú schopné pokrývať prudko meniace sa požiadavky na výkon v špičkovej časti denného diagramu zaťaženia. Výrobu elektrickej energie dopĺňa výroba vo vodných mikroelektrárňach. Ich inštalovaný výkon je zanedbateľný, vyrobená elektrická energia sa spotrebuje v lokalite jej výroby.

2.3 Prírodno-environmentálna analýza

ZHRNUTIE A DÔSLEDKY

Na základe environmentálnej analýzy je potrebné v budúcnosti riešiť na území viaceré problémy. Je dôležité sa zamerať najmä na problematiku transformácie odpadového hospodárstva, riešeniu adaptácie na zmenu klímy a znížiť znečisťovanie ovzdušia lokálnymi kúreniskami.

2.4 Potenciály, problémy a výzvy pre TSK

Ekonomika a inovácie

1. lepšie využitie polohového potenciálu TSK v rámci rozvojovej osi Bratislava – Trnava – Trenčín - Žilina
2. rozvoj regionálnej potravinovej sebestačnosti,
3. rozvoj rodinného poľnohospodárstva a podporné systémy pre malé farmy a začínajúcich farmárov,
4. stabilizácia existujúcich priemyselných odvetví a podpora rozvoja inovatívnych odvetví a služieb vo väzbe na tieto odvetvia,
5. transformácia uhoľného regiónu Hornej Nitry,
6. automatizácia a digitalizácia v priemysle – Industry 4.0,

7. kapitalizácia vedecko-výskumného potenciálu v oblasti skla, elektrotechniky a IT, špeciálnej techniky, virtuálnej reality a automatizácie, výroby a spracovania plastov, biodegradovateľných plastov vyrábaných z obnoviteľných zdrojov, uskladnenia energie a pod.,
8. transformácia ekonomiky na inovatívne založenú obehovú a SMART ekonomiku, založenú na udržateľnom a efektívnom zhodnotení ľudských, prírodných, technických, technologických a inštitucionálnych zdrojov kraja,
9. podpora aktivít zosúlad'ovania vzdelávania žiakov a študentov s plánovanými potrebami na trhu práce,
10. zhodnotenie potenciálu kraja v kultúrnom a kreatívnom priemysle,
11. revitalizácia brownfieldov po priemyselnej produkcii,
12. vytvorenie lepších podmienok pre vznik a šírenie inovácií, predovšetkým vznik a rozvoj územných a doménových klastrov v trojuholníku podnikateľský sektor – akademický sektor- verejná správa a občianska spoločnosť,
13. rozvoj cestovného ruchu ako piliera regionálnej ekonomiky založenom na potenciály kultúrneho a prírodného dedičstva, vrátane využitia kúpeľníctva ako významného prvku atraktivity v cestovnom ruchu,
14. budovanie partnerstiev a prepojenie vedeckovýskumnej základne a školstva s potrebami produkčných sektorov v TSK,
15. ochrana produkčnej hodnoty poľnohospodárskej a lesnej pôdy,
16. inovácie vo verejných službách,
17. ekonomika v kontexte Green Deal vrátane VaV a inovácií v oblasti OZE,
18. podpora internacionalizácie MSP,
19. vytváranie a rozširovanie možností zamestnania obyvateľov žijúcich na vidieku, vo vidieckych a najmä okrajových vidieckych oblastiach regiónu,

Komunity a služby

20. stabilizácia obyvateľstva a zvrátenie negatívneho demografického vývoja, starnutie obyvateľstva, inklúzia pracovných migrantov, sociálna inklúzia,
21. podporné systémy pre atrahovanie vybraných profesií, napr. nájomných stabilizačných bytov vo vidieckych regiónoch pre úzkoprofilové profesie,
22. kapacitné deficity sociálnej a zdravotníckej infraštruktúry,
23. zlepšenie kvality života – dostupnosť služieb (najmä sociálne služby, integrácia a komunitizácia seniorov – posilnenie úlohy komunít pri zabezpečovaní služieb), strieborná ekonomika, nájomné a sociálne bývanie,
24. podpora preventívnych a podporných služieb, ktoré udržujú kvalitu života občana v prirodzenom prostredí,
25. modernizácia a zhodnotenie kultúrnej a športovej infraštruktúry,

Infraštruktúra

26. investičný dlh na základnej infraštruktúre – kanalizácia, rozvody vody, dopravná infraštruktúra,

Riadenie a kooperácia

27. dobudovanie kapacít efektívnejšieho a účinnejšieho strategického manažmentu rozvoja kraja ako nástroja na zvýšenie efektívnosti verejných investičných a neinvestičných intervencií a koordinácia a širšie využitie neformálnych nástrojov spolupráce aktérov regionálneho rozvoja,
28. zvýšenie adresnosti strategického riadenia a rešpektovanie špecifik obcí, miest a prirodzených regiónov v rámci kraja a na dostupnosti všetkých relevantných poznatkov zakladajúcich objektívnosť rozhodovania,
29. posilnenie kooperácie medzi centrami rozvoja a ich zázemím,

Energetika a odpady

30. dosiahnutie vyváženého energetického mixu a využitia vysokého potenciálu TSK v oblasti obnoviteľných zdrojov a energetické zhodnotenie odpadov,
31. kompletizácia systému zberu, triedenia a zhodnocovania odpadov (plast, biomasa, biologický odpad a pod.) na báze regionálnej spolupráce medzi súkromným a verejným sektorom,
32. posilnenie regionálnych uzatvorených energetických GRIDov a podpora aplikácie konceptov PED (PositiveEnergyDistricts),

Životné prostredie a ekosystémové služby

33. stabilizácia a ochrana vodných zdrojov,
34. zachovanie a obnova biodiverzity vrátane environmentálneho znečistenia (dobudovanie environmentálnej infraštruktúry), lesné ekosystémy a chránené územia,
35. adaptácia sídiel na klimatickú zmenu,
36. obnova a udržateľnosť verejných budov a verejných priestorov s dôrazom na ekologické aspekty,
37. obnova a udržateľnosť bytových budov a okolitého priestranstva s dôrazom na ekologické aspekty.

Doprava

38. ekologizácia integrovanej regionálnej dopravy,

Prierezové

39. riešenie vlastníckych vzťahov ku poľnohospodárskej pôde ako i rozvojovým plochám (ROEP, pozemkové úpravy vrátane centier vidieckych sídiel),
40. podpora cezhraničnej spolupráce.

KLÚČOVÉ DISPARITY A FAKTORY ROZVOJA TSK

Tabuľka 2 *Kľúčové disparity územia, koherentne usporiadané*

Stabilná štruktúra priemyslu s rozvojovým potenciálom na území TSK, VaV aktivity koncentrované na TnUAD v Trenčíne	Inovačné aktivity v regióne
Geomorfologické aspekty územia – izolovanosť regiónu Hornej Nitry, kopaničiarsky charakter územia Myjavy	Absencia ucelenej siete rýchlostnej dopravnej infraštruktúry, technický stav dopravnej infraštruktúry
Zásoby kvalitnej pitnej vody	Absencia verejnej vodovodnej infraštruktúry v niektorých regiónoch, technický stav infraštruktúry vodných zdrojov, nedobudovaná sieť kanalizačnej infraštruktúry
Turistický potenciál územia (príroda, história, termál, športová infraštruktúra)	Ponuka uceleného produktu CR rešpektujúceho regionálne špecifiká
Transformácia regiónu Hornej Nitry	Kapacity zdravotníckych zariadení vrátane špecializácie na onkologické ochorenia
Starnutie obyvateľstva	Kapacity a dostupnosť sociálnych služieb na území TSK
Kvalita životného prostredia územia TSK	Oblasti s vysokou koncentráciou emisií s lokalizovanou priemyselnou produkciou
Potenciál v oblasti OZE (voda, slnko, plochy brownfieldov)	Absentujúca infraštruktúra vodíkového ekosystému
Lokálna infraštruktúra pre zhodnocovanie odpadov (rotačné pece cementární), lokálna infraštruktúra triedenia odpadov	Absencia systematického regionálneho prístupu ku manažmentu a zhodnocovaniu odpadov

HLAVNÉ FAKTORY ROZVOJA

Za strategické faktory rozvoja TSK považujeme:

- Odolnosť regiónu v kontexte klimatickej zmeny
- Industry 4.0 – inovačné aktivity vo väzbe na existujúcu ekonomickú štruktúru regiónu s využitím triple helix prístupu (spolupráca biznis-verejná správa-akademická sféra)
- Integrované vzdelávacie kampusy poskytujúce kvalitné vzdelávanie
- Regionálne systémy manažmentu odpadov na báze PPP partnerstiev
- Transformácia regiónu hornej Nitry
- Rozvoj a kompletizácia infraštruktúry (mobilita, zásobovanie vodou, kanalizácia)
- Ekologická mobilita

3. Transformácia uhoľného regiónu horná Nitra

Región hornej Nitry predstavuje najmä okresy Prievidza a Partizánske a je prevažne vidieckeho typu s niekoľkými významnými mestskými sídlami: predovšetkým jadro regiónu mesto Prievidza, ďalej mesto Partizánske, ako aj historické mestá Handlová, Bojnice a Nováky s bohatou dávnovekou i novovekou históriou, od priemyselnej revolúcie výrazne ovplyvnenou ťažbou uhlia a rozvojom banského priemyslu.

Špecifikom regiónu hornej Nitry je, že je priestorovo situovaný medzi dvoma dopravnými ťahmi. Hospodársky rozvoj sa sústreďuje práve pozdĺž uvedených dopravných trás – severne a južne a región hospodársky rozvoj obchádza. Samotný názov regiónu je pomenovaný podľa rieky Nitry tvoriacej jeho os. Do súčasnosti neexistuje nadradená cestná infraštruktúra kopírujúca prirodzenú os regiónu. V danej situácii úplne logicky sa hospodársky a sociálny rozvoj opieral o existenciu zásob hnedého uhlia – so všetkými výhodami aj slabými stránkami.

Na viac v transformačnom období v regióne padol rozsiahly strojársky, drevospracujúci, obuvnícky a kožiarsky priemysel. Silno bolo skúšané stavebníctvo, poľnohospodárstvo, potravinárstvo, kúpeľníctvo a cestovný ruch. T. z. padli významné kapacity, ktoré doteraz neboli plnohodnotne nahradené. Uvedené hrozilo aj vo vzťahu k baníctvu. Na mieste bola diskusia a začiatok realizácie rozvojevej alternatívy pre región.

Európska komisia vytvorila Platformu pre uhoľné regióny. Na mieste bola diskusia a začiatok realizácie rozvojevej alternatívy pre región. Na prvom stretnutí potešila snaha o dôraznú orientáciu na priority:

- Predsedovia Trenčianskeho a Nitrianskeho samosprávneho kraja zdôraznili ako prioritu priorit pre ďalší hospodársky a sociálny rozvoj regiónu hornej Nitry budovanie nadradenej cestnej infraštruktúry. Rýchlostné cesty sú silným magnetom pre príchod strategických investorov. Rovnako by odklonili tranzitnú dopravu od urbanizovaných častí regiónu.
- Všeobecná zhoda bola aj na nevyhnutnosti environmentálne únosnejšej výroby elektriny a tepla v regióne.
- Podľa tretej priority má dôležité miesto pri reštrukturalizácii hospodárstva regiónu zohrávať reštrukturalizácia najväčšieho zamestnávateľa Hornonitrianskych baní Prievidza, ktoré sa samé prihlásili k transformácii hospodárstva regiónu.

Vtedajší podpredseda Európskej komisie pre Energetickú úniu k danej problematike uviedol:

„Výzvy, ktorým čelia uhoľné regióny EÚ, možno riešiť len v partnerstve so všetkými aktérmi na mieste. Energetická únia je ten správny rámec na tento účel. Chceme úzko spolupracovať s vnútroštátnymi, regionálnymi a miestnymi zainteresovanými stranami na podporu štrukturálnej transformácie a využívať na to riešenia prispôbené na mieru a všetky dostupné prostriedky. Naším cieľom je, aby každý región využíval výhody prechodu na čistú energiu a vytváral pritom nové pracovné miesta a podporoval investície do nových technológií.“

Čo v prípade regiónu hornej Nitry znamená riešenie prispôbené na mieru? Východiská naznačila už Sociálnoekonomická štúdia vypracovaná Spoločným výskumným centrom Európskej komisie.

Vláda Slovenskej republiky uznesením zobrala na vedomie zaradenie regiónu hornej Nitry do pilotného projektu Platformy Európskej únie pre uhoľné regióny, v súlade s energetickou politikou EÚ a na politiku transformácie uhoľných regiónov, ktoré boli zaradené v rámci iniciatívy „Čistá energia pre všetkých Európanov“.

Vláda uznesením č. 580 z 12. decembra 2018 rozhodla o ukončení podpory pre výrobu elektrickej energie z domáceho hnedého uhlia, na zabezpečenie bezpečnosti dodávok energie vo všeobecnom hospodárskom záujme, do konca roka 2023. Uznesenie navrhlo východiská pre riešenie situácie súvisiacej s poklesom ťažby uhlia a útlmom banskej činnosti, ako aj dopadu na zamestnanosť v regióne.

Postupne bol vypracovaný plán transformácie regiónu. Neskôr vláda schválila uznesenie č. 336 z 3. júla 2019 k Akčnému plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra.

V priebehu predchádzajúceho volebného obdobia došlo k stagnácii procesu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra.

Peňažné zdroje z akčného plánu prioritne neboli využívané na štrukturálne zmeny hospodárstva regiónu. Transformácia bývalého najväčšieho zamestnávateľa Hornonitrianskych baní Prievdza, ktoré sa samé prihlásili k transformácii hospodárstva regiónu, v žiadnom prípade nepatrila medzi priority.

Návrh uznesenia vlády obsahuje opatrenia na zásadnú akceleráciu procesu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra.

4. Plán spravodlivej transformácie územia

Fond na spravodlivú transformáciu (FST) sa zameriava na regióny a odvetvia, ktoré sú najviac postihnuté vplyvmi transformácie z dôvodu ich závislosti od fosílnych palív vrátane uhlia alebo priemyselných procesov náročných na emisie skleníkových plynov a znečisťujúcich látok ovplyvňujúcich kvalitu ovzdušia.

V podmienkach Slovenskej republiky patria medzi tieto regióny vybrané okresy v rámci Trenčianskeho kraja (TSK), Košického kraja (KSK) a Banskobystrického kraja (BBSK):

- **TSK – okresy Prievidza a Partizánske (horná Nitra), na základe ktorých, ako transformovaných uhoľných regiónov, je SR súčasťou FST**
- KSK – okresy Košice I – IV, Košice – okolie a okres Michalovce
- BBSK – okresy Brezno, Revúca, Rimavská Sobota, Zvolen, Žiar nad Hronom, Žarnovica a Banská Štiavnica.

Národný záväzok ukončenia ťažby a spaľovania uhlia do roku 2023 na hornej Nitre (uznesenie vlády SR č. 580/2018) bol zo strany Európskej komisie (EK) podporený poskytnutím technickej asistencie prostredníctvom Programu na podporu štrukturálnych reforiem, ktorá v rámci projektu „Transformácia uhoľného regiónu horná Nitra“ v spolupráci s regiónom a Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (MIRRI SR) pripravila Akčný plán transformácie uhoľného regiónu horná Nitra (AP HN). Opatrenia definované v AP HN sú s ohľadom na rozsah podpory FST čiastočne reflektované aj v Pláne spravodlivej transformácie (PST).

PARTNERSTVO

Štruktúra riadenia na regionálnej úrovni

Tematické komisie pre FST boli zriadené v rámci **Rád partnerstva navrhovaných oprávnených regiónov**, t. j. TSK, KSK a BBSK s otvorenou účasťou všetkých zainteresovaných strán.

Úlohou tematických komisií je koordinovať prípravu a vykonávanie FST na miestnej úrovni, ktoré odrážajú a obhajujú potreby, výzvy a priority regiónu. Činnosť tematických komisií bola zahájená v decembri 2020.

Zapojenie EK

Počas procesu prípravy PST boli zástupcovia EK kontinuálne prizývaní na zasadnutia regionálnych tematických komisií, ktorých sa aktívne zúčastňovali. Zároveň boli aktívne zapojení do prípravy PST prostredníctvom účasti v riadiacom výbore, ktorý bol zriadený pre potreby implementácie technickej podpory na prípravu PST poskytnutej od EK (DG Reform).

Koordinačný a monitorovací orgán/orgány

MIRRI SR je riadiacim orgánom P SK a bude zodpovedať za celkovú implementáciu PST, pričom pre efektívnu implementáciu je dôležitá silná riadiaca a koordinačná úloha MIRRI SR vo vzťahu k vybraným sprostredkovateľským orgánom zapojeným do implementácie FST.

FST sa realizuje cez 4 sprostredkovateľské orgány a 1 finančný nástroj. MIRRI SR ako riadiaci orgán je síce zodpovedný za implementáciu FST, ale kľúčové aktivity sú delegované na spomínané SO. Chýba tak efektívnejší systém riadenia FST.

Vykonávanie opatrení a projektov financovaných z FST (ako aj z piliera II a III MST) budú zabezpečovať vybrané sprostredkovateľské orgány vzhľadom na tematickú oblasť zamerania projektových výziev. Konkrétne ide o:

- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVaR SR),
- Ministerstvo hospodárstva SR (MH SR),
- Ministerstvo životného prostredia SR (MŽP SR),
- Slovenská inovačná a energetická agentúra (SIEA) a
- finančné nástroje Slovenský investičný holding (SIH).

5. Fond spravodlivej transformácie v rámci Programu Slovensko 2021-2027

V rámci programového obdobia 2021 –2027 je FST samostatnou prioritnou osou Programu Slovensko 2021-2027. Špecifickým cieľom Fondu na spravodlivú transformáciu (FST) je: „umožňovať regiónom a ľuďom riešiť sociálne, zamestnanecké, hospodárske a environmentálne dôsledky prechodu na dosiahnutie klimatických cieľov Únie do roku 2030 a klimaticky neutrálneho hospodárstva do roku 2050, ktoré sú založené na Parížskej dohode“.

Podpora z Fondu na spravodlivú transformáciu je pre Slovensko alokovaná vo výške 440 mil. EUR.

FST sa zameriava na tie regióny a odvetvia, ktoré sú najviac zasiahnuté transformáciou vzhľadom na ich závislosť od fosílnych palív vrátane uhlia, alebo priemyselných procesov náročných na produkciu skleníkových plynov. Finančná podpora z FST je určená na riešenie sociálno-ekonomických a environmentálnych dôsledkov transformácie.

FST podporuje najmä:

- adaptáciu pracovníkov na transformujúce sa potreby pracovného trhu,
- pomáha územiu vyrovnávať sa so zánikom pracovných miest v oblasti produkcie a využívania fosílnych palív,
- podporuje riešenia negatívnych environmentálnych dopadov transformácie území,
- reaguje na transformačné potreby výrobných procesov priemyselných zariadení s najvyššou intenzitou skleníkových plynov.

Práve z dôvodu spravodlivého prístupu k viacerým regiónom, ktoré čelia problémom spojeným s emisiami skleníkových plynov a potrebou dekarbonizácie, sú z FST na Slovensku podporené okrem regiónu hornej Nitry, ktorá bude po roku 2023 najviac zasiahnutá pozastavením banskej ťažby a výroby elektriny a tepla z uhlia, aj ďalšie dva regióny na Slovensku: Košický a Banskobystrický.

Tabuľka 3 Alokácie Fondu spravodlivej transformácie

Cieľ politiky / priorita / špecifický cieľ / opatrenie		Finančné nástroje	Gestor	EFRR/KF/ESF+/FST SPOLU	Fond spravodlivej transformácie
FST	Fond spravodlivej transformácie	70 415 600		440 658 242	440 658 242
8P1	Fond spravodlivej transformácie	70 415 600		440 658 242	440 658 242
JSO8.1	Umožniť regiónom a obyvateľom riešiť sociálne, hospodárske a environmentálne dôsledky spôsobené transformáciou v rámci plnenia energetického a klimatického cieľa Únie do roku 2030 a dosahovania klimaticky neutrálneho hospodárstva Únie do roku 2050 na základe Parížskej dohody	70 415 600		440 658 242	440 658 242
8.1.1		44 915 600	opatrenie 8.1.1	8 727 400	8 727 400

	Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov a tvorba udržateľných pracovných miest	0	MIRRI SR - spolu	3 727 400	3 727 400
			G - MIRRI SR	3 727 400	3 727 400
		39 915 600	MH SR - spolu	39 915 600	39 915 600
			FN - MH SR	39 915 600	39 915 600
		5 000 000	MPSVR SR - spolu	5 000 000	5 000 000
			G - MPSVR SR	0	0
			FN - MPSVR SR	5 000 000	5 000 000
8.1.2	Podpora výskumu, vývoja a inovácií	0	opatrenie 8.1.2	45 463 000	45 463 000
		0	MH SR - spolu	32 299 820	32 299 820
			G - MH SR	32 299 820	32 299 820
		0	MIRRI SR - spolu	13 163 180	13 163 180
			G - MIRRI SR	13 163 180	13 163 180
8.1.3	Podpora pre veľké podniky (relevantné pre región Horná Nitra a Košický kraj)	0	opatrenie 8.1.3	36 013 000	36 013 000
		0	MH SR - spolu	36 013 000	36 013 000
			G - MH SR	36 013 000	36 013 000
8.2.1	Podpora čistej energie a obehového hospodárstva (relevantné pre región Horná Nitra) Podpora čistej energie (relevantné pre Košický a Banskobystrický kraj)	25 500 000	opatrenie 8.2.1	147 864 425	147 864 425
		25 500 000	MIRRI SR - spolu	94 979 531	94 979 531
			G - MIRRI SR	94 979 531	94 979 531
		0	MŽP SR - spolu	10 556 693	10 556 693
			G - MŽP SR	10 556 693	10 556 693

		0	SIEA - spolu	42 328 201	42 328 201
			<i>G - SIEA</i>	<i>16 828 201</i>	<i>16 828 201</i>
			<i>FN - SIEA</i>	<i>25 500 000</i>	<i>25 500 000</i>
8.2.2	Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území	0	opatrenie 8.2.2	28 313 000	28 313 000
		0	MH SR - spolu	23 313 000	23 313 000
			<i>G - MH SR</i>	<i>23 313 000</i>	<i>23 313 000</i>
		0	MIRRI SR - spolu	5 000 000	5 000 000
			<i>G - MIRRI SR</i>	<i>5 000 000</i>	<i>5 000 000</i>
8.2.3	Podpora udržateľnej miestnej dopravy	0	opatrenie 8.2.3	38 859 000	38 859 000
		0	MIRRI SR - spolu	38 859 000	38 859 000
			<i>G - MIRRI SR</i>	<i>38 859 000</i>	<i>38 859 000</i>
8.3.1	Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie	0	opatrenie 8.3.1	93 002 817	93 002 817
		0	MIRRI SR - spolu	68 464 507	68 464 507
			<i>G - MIRRI SR</i>	<i>68 464 507</i>	<i>68 464 507</i>
		0	MPSVR SR - spolu	24 538 310	24 538 310
			<i>G - MPSVR SR</i>	<i>24 538 310</i>	<i>24 538 310</i>
8.3.2	Podpora mladých v procese transformácie	0	opatrenie 8.3.2	2 500 000	2 500 000
		0	MIRRI SR - spolu	2 500 000	2 500 000
			<i>G - MIRRI SR</i>	<i>2 500 000</i>	<i>2 500 000</i>

6. Kľúčové opatrenia smerom ku klimatickej neutralite, ktoré sa majú vykonať do roku 2030

Energetický priemysel:

- Transformácia elektrární využívajúcich tuhé fosílné palivá po roku 2023 (Nováky, Vojany);
- Ukončenie prevádzky teplární na tuhé palivá;
- Zvýšenie podielu OZE v energetickom mixe;
- Povinné množstvo OZE v systémoch centrálneho zásobovania teplom.

Spotreba energie v priemysle:

- Zníženie konečnej spotreby energie v priemysle;
- Podpora výroby vodíka z OZE;
- Schéma hospodárskej súťaže v oblasti energetickej efektívnosti a znižovania emisií;
- Dobrovoľná dohoda o úsporách energie;
- Očakávané zvýšenie cien uhlíka v EU ETS (opatrenie na úrovni EÚ).

Doprava:

- Elektrifikácia dopravy;
- Rozvoj infraštruktúry pre ekologickú dopravu;
- Podpora ekologickej osobnej dopravy;
- Podpora infraštruktúry pre vozidlá na alternatívne palivá.

Energetická efektívnosť:

- Zvýšenie energetickej efektívnosti vo verejných budovách;
- Energetická efektívnosť v priemysle;
- Zvýšenie energetickej efektívnosti rodinných domov;
- Zvýšenie energetickej efektívnosti v bytových domoch.

6.1 Zdroj výroby tepla pre Systém centrálneho zásobovania teplom (SCZT) Prievidza – aktuálny stav

Projekt sa nachádza v končiacej fáze realizácie projektov, ktoré boli rozdelené do technologických celkov z dôvodu vzájomnej súvislosti a komplementarity nasledovne:

1. Nový špičkový a záložný zdroj tepla pre mesto Prievidza
 - Realizuje VIESSMANN. Technológia – plynové kotle. V procese končiacej realizácie.
2. Vysokotlakové a strednotlakové plyny pre SCZT
 - Realizuje REPROGAS. Osádzanie plynového potrubia, prípojky plynu. V procese realizácie.

3. Tepelný napájač Cigel' – Prievidza

- Realizuje MENERT. Schválená žiadosť SIEA, podpísaná zmluva o NFP. Potrubie, čerpacia stanica, zásobná nádrž obehovej vody. V procese dokončovacej realizácie.

4. Kogeneračná jednotka – základný zdroj tepla pre mesto Prievidza

- Realizuje ENGUL. Komplexné dielo v areáli Cigel', podpísaná zmluva o NFP, kontajner na umiestnenie KGJ, strojovňa, prepojovacie potrubia, plynová prípojka. V procese realizácie.

5. Plynová prípojka Cigel'

- Realizuje REPROGAS. Plynová prípojka pre základný zdroj tepla – KGJ v Cigli. Stavebná aj technologická časť – osádzanie plynového potrubia. V procese realizácie.

6. Tepelné čerpadlá a solárny systém – základný zdroj tepla pre mesto Prievidza

- Realizuje VSE Solution. Systém tepelných čerpadiel a solárny systém v areáli Cigel'. Komplexné dielo – stavba aj technológie. Žiadosť o NFP schválená SIEA, zmluva o NFP podpísaná. Budova tepelných čerpadiel, nosná konštrukcia a 1326 slnečných kolektorov. V procese realizácie.

Financovanie projektu

Financovanie projektu je plánované kombináciou nenávratného finančného príspevku z fondov EU, bankovým úverom (Slovenská sporiteľňa) a vlastných zdrojov.

Finančné náklady na zdroj výroby tepla pre SCZT Prievidza sú po doplnení a úpravách o infláciu 25,6 mil. €, z čoho 12,6 mil. € tvorí NFP pre Prievidzu z fondov EU. Podpísané zmluvy na čerpanie NFP na všetky projekty, na ktoré sa príspevok mohol žiadať (kogeneračnú jednotku a tepelné čerpadlá spolu so solárnymi panelmi, tepelný napájač).

7. Problémy a výzvy regiónu horná Nitra

Prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo má priamy dopad na etablované odvetvia, ktoré musia ukončiť svoju činnosť a transformovať výrobné procesy s cieľom zníženia intenzity produkcie skleníkových plynov. Upadajúce, ako aj transformujúce sa sektory budú mať priamy vplyv na kapacitu a štruktúru miestnej ekonomiky. Zmeny v hospodárstve a vo výrobných procesoch budú mať vplyv na ekonomickú silu regiónu tak v oblasti zamestnanosti, ponuky na trhu práce ako aj požiadavky na nové zručnosti. Z dôvodu ukončenia alebo transformácie niektorých činností bude nevyhnutné revitalizovať znečistené územia a pripraviť ich na nové využitie. V regióne dekarbonizácia a hospodárska transformácia vedie k priamym stratám pracovných miest. Je preto nevyhnutné podporiť tvorbu nových udržateľných pracovných miest a podporiť diverzifikáciu miestneho hospodárstva. Rozvoj nových odvetví v regióne si vyžaduje nové zručnosti, ktoré zabezpečia súlad medzi ponukou a dopytom na trhu práce, vývoj ktorých by mal byť identifikovaný v spolupráci so zamestnávateľmi v regióne.

Problémy a výzvy regiónu:

- V každoročných aktualizáciách Akčného plánu transformácie regiónu horná Nitra, vzhľadom k tomu, že Akčný plán bol schválený už v roku 2019, je potrebné sa zamerať už viac na implementáciu Akčného plánu a výsledky práce, než každoročne opakovať nemiace sa fakty. Cieľom aktualizácie by malo byť zohľadnenie najnovšieho vývoja, možnosti podpory opatrení a postup v procese transformácie.
- Indikatívny zásobník projektových zámerov bol zostavený v roku 2019 - bola by potrebná online databáza projektových zámerov s uvedením ich súčasného stavu implementácie;
- Pripomienkovanie rôznych rozvojových dokumentov tematickou komisiou pri Rade partnerstva je nepostačujúce. K materiálu je potrebné vyjadrenie celej pôvodnej pracovnej skupiny, ktorá bola vytvorená osobitne pre Akčný plán transformácie regiónu horná Nitra - tú je určite potrebné aj aktualizovať zloženie a komisiu oživiť, nakoľko posledné roky sa všetko okolo hornej Nitry rieši len na úrovni FST, čo nie je správne a transformácia má rozhodne oveľa väčší rozmer ako ten, ktorý je možné z tohto fondu financovať. Pôvodná pracovná skupina mala, na rozdiel od tematických komisií, rozhodovaciu právomoc. Tematická komisia pre FST sa týka len Fondu pre spravodlivú transformáciu, avšak Akčný plán môže byť financovaný z viacerých zdrojov financovania, nielen FST a v rámci FST sú zapojené aj iné regióny okrem hornej Nitry.
- Vykurovanie v mestách Prievidza, Nováky a obci Zemianske Kostolany: V súvislosti s ukončením podpory výroby elektriny z uhlia v roku 2023 ENO ukončí výrobu elektriny z hnedého uhlia. Z hľadiska dodávok elektriny v regióne horná Nitra do uzlovej oblasti Bystričany, je ukončenie výroby elektriny z hnedého uhlia v ENO koordinované s posilnením uzlovej oblasti Bystričany, keďže existujúce prenosové kapacity do regiónu nie sú dostatočné pre zásobovanie elektrinou. O novom riešení výroby a dodávky tepla v regióne rozhodlo dňa 21. decembra 2020 Mestské zastupiteľstvo Prievidza, ktoré spomedzi návrhov spoločností Slovenské elektrárne, a. s. a PTH, vybralo riešenie spoločnosti PTH. Projekt je súčasťou Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra, nebol však podporený z Fondu na spravodlivú transformáciu. Financovanie bolo zabezpečené z dostupných európskych zdrojov OP KŽP programového obdobia 2014 – 2020.
- Riešenie nových zdrojov tepla ponúkané zo strany PTH je realizačne zahájené, sú schválené príslušné územné konania a stavebné povolenia, vrátane posudzovania vplyvu na životné prostredie. Po uzavretí verejných obstarávaní a podpise dodávateľských zmlúv

v auguste 2022, realizátor projektu zahájil výstavbu jednotlivých technologických celkov. Teplo bude vyrábané v režime účinného zdroja, t. j. viac ako 50 % tepla bude pochádzať z OZE. Z celkového inštalovaného výkonu OZE sú jednotlivé zdroje pomerne zastúpené nasledovne: Tepelné čerpadlá 36 %, Solárna energia 11 % a udržateľná biomasa 53 %. Zemný plyn bude využívaný v KGJ a na vykrytie spotrebných špičiek v studených zimných mesiacoch, pričom v letných mesiacoch postačia na produkciu teplej úžitkovej vody bezemisné OZE.

- Členenie investície, ktorého celková výška je 29 mil. EUR, je nasledovné:
 - Cígeľ – zdroj pre Prievidzu – zdroj: biomasa,¹ solárna energia, kogeneračná jednotka, tepelné čerpadlá využívajúce banskú vodu; zdroj s celkovým inštalovaným výkonom 13,6 MW
 - Zdroj pre okrajovú časť mesta Prievidza – nová plynová kotolňa potrebná na vykrytie spotrebných špičiek počas zimy pre Prievidzu; celkový inštalovaný výkon 35 MW
 - Laskár – pre Nováky – zdroj: biomasa,² tepelné čerpadlá (banská voda); zdroj s celkovým inštalovaným výkonom 9,76 MW
 - Zemianske Kostolany – pre vlastnú spotrebu – plynová kotolňa a tepelné čerpadlo; zdroj s celkovým inštalovaným výkonom 1,15 MW.
- Harmonogram realizácie výstavby zdrojov v lokalite Prievidza, Nováky a Zemianske Kostolany je nastavený tak, aby bola plná prevádzka pripravená na vykurovaciu sezónu 2023/2024 a pred definitívnym odstavením ENO dňa 31.12.2023. V prípade nedodržania termínov je tu hrozba nedostatočného vykurovania.
- Nevyhovujúca dopravná infraštruktúra čo sa týka ciest I. triedy (úsek TN – Nováky) ako i zaostalá železničná doprava. Železničná infraštruktúra v nevyhovujúcom technickom stave, potreba zriadenia elektrickej infraštruktúry, zefektívnenie prevádzky a údržby trate, optimalizácia plynulosti, rýchlosti a interoperability dopravy. Týka sa to spojenia PD – NT, PD – Horná Štubňa a tiež PD – BA.
- Pre zamestnancov, ktorí ukončili zamestnanie so stálym pracoviskom v podzemí z dôvodu útlmu banskej činnosti, sa v sociálnej oblasti podarilo zabezpečiť poskytovanie kompenzačného príspevku baníkom. Zákon o kompenzačnom príspevku baníkom č. 385/2019 Z. z. bol prijatý v Národnej rade SR 16. októbra 2019 na základe poslaneckého návrhu poslanca NR SR a predsedu Trenčianskeho samosprávneho kraja Jaroslava Bašku.
- V roku 2020 bol spustený Národný projekt Podpora zamestnateľnosti v regióne horná Nitra, ktorý zastrešuje Trenčiansky samosprávny kraj. Cieľom bolo zmierniť dopady ukončenia banskej činnosti na zamestnancov HBP, a. s. a vytvoriť podmienky pre ich plynulý prechod do nového zamestnania v iných odvetviach hospodárskej činnosti v regióne.
- V období rokov 2019 – 2023 však neboli vytvorené žiadne nové pracovné príležitosti v regióne. Rekvalifikovalo sa už viac ako 350 prepustených zamestnancov, bez možnosti nového uplatnenia na trhu práce. Nevýhodou projektu je, že účastníkom negarantuje možnosť zamestnať sa. Nepripravuje zamestnancov na budúce pracovné uplatnenie u konkrétneho zamestnávateľa, čím sa proces rekvalifikácie míňa účelu.
- V roku 2018 zamestnávala skupina HB cca 3800 zamestnancov, z čoho cca 3000 bolo závislých od ťažby uhlia. Začiatkom roka 2024 bude v skupine HB pracovať do 700

¹ V prípade rešpektovania kritérií jej udržateľného využívania.

² V prípade rešpektovania kritérií jej udržateľného využívania.

zamestnancov, z toho na uzatváraní a likvidácii podzemia, bude závislých cca 150 zamestnancov.

- Nevytváranie nových pracovných príležitostí je dôsledkom skutočnosti, že Fond na spravodlivú transformáciu (FSP) sa stal samostatnou prioritou Programu Slovensko na roky 2021 – 2027. Tento fond sa zameriava na regióny a odvetvia postihnuté vplyvmi transformácie, z dôvodu ich závislosti od fosílnych palív, vrátane uhlia. V podmienkach SR patria medzi takéto regióny, okrem hornej Nitry, aj vybrané okresy v rámci Košického kraja a Banskobystrického kraja.
- Prvé výzvy z nového Programu Slovensko, ako aj z Fondu na spravodlivú transformáciu, boli zverejnené až v júni 2023.
- Doteraz bolo celkovo vyhlásených 6 výziev z Fondu na spravodlivú transformáciu. Sú zamerané na podporu komplexného rozvoja stredného odborného vzdelávania, podporu verejnej osobnej dopravy s nulovými emisiami, podporu zariadení na výrobu elektriny zo slnečnej energie, využitie geotermálnej energie v Košickej kotline a financovanie projektov technickej pomoci oprávneného prijímateľa SIEA.
- Reálne iba jediná výzva, vyhlásená 29. septembra 2023, zameraná na synergickú podporu projektov, ktorou sa poskytuje regionálna investičná pomoc, je cielená na podporu investícií veľkých podnikov, s dôrazom na tvorbu pracovných miest vo vybraných okresoch regiónov Trenčianskeho a Košického samosprávneho kraja.
- Podpora alokovaná pre okresy Prievidza a Partizánske je vo výške 22,136 mil. Eur. Žiadateľ musí byť zároveň prijímateľom regionálnej investičnej pomoci podľa zákona č. 57/2018 Z. z. o regionálnej investičnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Maximálna intenzita pomoci investičného zámeru, podľa mapy regionálnej pomoci, je pre okresy Prievidza a Partizánske vo výške 40% a pre okresy Košice I, Košice II, Košice III, Košice IV, Košice – okolie a Michalovce vo výške 60%. Pre zabezpečenie sociálne spravodlivej transformácie je výška alokovanej podpory a intenzita pomoci pre okresy Prievidza a Partizánske nedostatočná.
- Časový sklz v transformácii regiónu neumožnil pripraviť a realizovať nové projekty na podporu zamestnatel'nosti, ako náhrady za pracovné príležitosti pri ťažbe uhlia.

Opatrenia: na základe doterajších skúseností s priebehom procesu transformácie je potrebné:

- prehodnotiť doteraz zverejnené výzvy z Fondu na spravodlivú transformáciu, vrátane zhodnotenia realizovateľnosti projektov a rizík (zabezpečiť financovanie projektu výroby zeleného vodíka v Elektrárni Nováky zo zdrojov FST pre vytvorenie synergie s projektom bezemisnej verejnej dopravy)
- aktualizovať Akčný plán transformácie hornej Nitry vrátane zabezpečenia procesného systémového riadenia a viaczdrojového zabezpečenia transformácie a predložiť ho na rokovanie vlády SR
- navýšiť výšku a intenzitu pomoci z Fondu na spravodlivú transformáciu pre investičné zámery predkladané zo strany veľkých podnikov za účelom založenia novej, resp. rozšírenia kapacity existujúcej prevádzkarne, diverzifikácie výroby prevádzkarne na nové výrobky alebo služby, alebo zásadnej zmeny celkového výrobného procesu, resp. poskytovania služby alebo služieb.

8. Návrh MIRRI SR pre rozdelenie dodatočnej alokácie integrovaných územných investícií udržiateľného mestského rozvoja v rámci Programu Slovensko 2021 – 2027

Komisiou pri Monitorovacom výbore pre Program Slovensko 2021 – 2027 dňa 12.09.2023, bola MIRRI SR uložená úloha pripraviť distribučný kľúč rozdelenia dodatočnej alokácie implementovanej prostredníctvom nástroja IÚI-UMR v spolupráci so zástupcami rád partnerstiev, kooperačných rád území udržiateľného mestského rozvoja, Združenia miest a obcí Slovenska, Úniu miest Slovenska pri zachovaní a rešpektovaní kohéznych princípov. Pomocou toho kľúča musí byť dosiahnutá maximálna miera konsenzu.

ALOKÁCIA INTEGROVANÝCH ÚZEMNÝCH INVESTÍCIÍ UDRŽATEĽNÉHO MESTSKÉHO ROZVOJA PRE UMR

Tabuľka 4 Alokácia EFRR na IÚI-UMR v Programe Slovensko 2021 – 2027 a dodatočná alokácia

Kategória regiónov	pôvodná alokácia (v EUR)	dodatočná alokácia (v EUR)	spolu (v EUR)
Viac rozvinuté regióny	26 992 579	0	26 992 579
Menej rozvinuté regióny bez EHK	629 532 489	41 982 160	671 514 649
Alokácia EHK ³	34 300 000	0	34 300 000
Menej rozvinuté regióny vrátane EHK	663 832 489	41 982 160	705 814 649
Spolu bez EHK	656 525 068	41 982 160	698 507 228
Spolu vrátane EHK	690 825 068	41 982 160	732 807 228

KRITÉRIA PRE VÝPOČET ALOKÁCIE INTEGROVANÝCH ÚZEMNÝCH INVESTÍCIÍ PRE UMR

Metodika pre výpočet alokácie, verzia 3.0, v rámci ktorej bolo zohľadnené:

- 50 % váhou výpočet podľa metodiky MIRRI SR (verzia 2.0)
- 50 % váhou výpočet podľa metodiky ZMOS

³ Európske hlavné mesto kultúry financované z opatrenia 5.1.6 a vyčlenené len pre UMR-Trenčín.

ALOKÁCIE IÚI-UMR (VERZIA 4.0) A ICH POROVNANIE S ALOKÁCIOU 2014 – 2020 A VERZIOU 3.0

Tabuľka 5 Prerozdelenie alokácií IÚI-UMR podľa verzia 4.0 (návrh MIRRI SR)

UMR	Alokácia EFRR 2014 – 2020 (v EUR)	verzia 3.0 (október 2022)		verzia 4.0 (október 2023)		dodatočná alokácia	
		Alokácia EFRR 2021 – 2027 (v EUR)	Intenzita pomoci na obyvateľa UMR (v EUR)	Alokácia EFRR 2021 – 2027 (v EUR)	Intenzita pomoci na obyvateľa UMR (v EUR)	Rozdiel medzi alokáciou 2021 – 2027 verziou 4.0 a verziou 3.0 (v EUR)	Intenzita pomoci na obyvateľa UMR (v EUR)
UMR Trenčín ⁴	39 707 000	33 750 950	471	35 909 394	501	+ 2 158 444	30
UMR Prievidza/Nováky	0	23 419 031	426	25 075 915	457	+ 1 656 884	30

Tabuľka 6 Regionálne prerozdelenie alokácie IÚI-UMR

NUTS II	Rozdelenie alokácie podľa NUTS II regiónov (v EUR)			Podiel NUTS II regiónu na celkovej alokácii IÚI-UMR (v %)		Podiel CuRI regiónov na celkovej alokácii IÚI-UMR (v %)	
	verzia 3.0	verzia 4.0	rozdiel	verzia 3.0	verzia 4.0	verzia 3.0	verzia 4.0
Bratislavský kraj	26 992 579	26 992 579	0	4,11 %	3,86 %		
Západné Slovensko	169 922 790	181 702 529	+ 11 779 739	25,88 %	26,01 %		
Stredné Slovensko	217 744 694	231 206 685	+ 13 461 991	33,17 %	33,10 %		
Východné Slovensko	241 865 005	258 605 435	+ 16 740 430	36,84 %	37,02 %	52,78 %	52,78 %
Viac rozvinuté	26 992 579	26 992 579	0	4,11 %	3,86 %	0,00 %	0,00 %
Menej rozvinuté	629 532 489	671 514 649	+ 41 982 160	95,89 %	96,14 %	52,78 %	52,78 %
Spolu	656 525 068	698 507 228	+ 41 982 160	100,00 %	100,00 %	52,78 %	52,78 %

⁴ Alokácia UMR Trenčín je navýšená ešte o dodatočných 34 300 000 EUR na EHMK v rámci opatrenia 5.1.6 Programu Slovensko 2021 – 2027.

9. Opatrenia z výjazdového rokovania vlády Slovenskej republiky

Analýza sociálno-ekonomickej situácie Trenčianskeho samosprávneho kraja a návrhy na zlepšenie v sociálnej a hospodárskej oblasti je východiskom pre schválenie uznesenia vlády Slovenskej republiky z jej výjazdového rokovania v Trenčianskom samosprávnom kraji.

Kľúčovou úlohou je prijatie účinných opatrení pre zásadnú akceleráciu procesu transformácie uhol'ného regiónu horná Nitra. Transformácia banskej spoločnosti, bývalého najväčšieho regionálneho zamestnávateľa, ktorá sa sama prihlásila k transformácii hospodárstva regiónu, má patriť medzi priority. Dôležitým bude zvýšenie intenzity pomoci z Fondu na spravodlivú transformáciu pre investičné zámery predkladané zo strany veľkých podnikov.

Posilneniu regionálnej konkurencieschopnosti má prispieť aj vyhľadávanie strategických investorov prostredníctvom Slovenskej agentúry pre rozvoj investícií a obchodu a možnosti podpory etablovaných výrobných závodov v Trenčianskom samosprávnom kraji.

Poruchy v dodávateľských reťazcoch pre automobilový priemysel vytvárajú príležitosť pre rozvoj výroby automobilových dielov sústredenej na Považí aj hornej Nitry.

Pre región má osobitne význam zásadná podpora domáceho zbrojárskeho priemyslu, ako tradičnej súčasti slovenského hospodárstva a zvýšenie jeho exportných možností, a tiež podpora výskumu, vývoja a výroby v oblasti bojových a obranných technológií realizovaná spolu so súkromným sektorom.

Navrhuje sa prijať opatrenia na rozvoj poľnohospodárstva s cieľom zvýšenia potravinovej sebestačnosti s preferenciou na výrobu lokálnych potravín. Rovnako pripraviť finančnú podporu rybného hospodárstva na prevádzkovanie priemyselného chovu rýb.

Návrh uznesenia vlády obsahuje viacero úloh z oblasti cestnej a železničnej dopravy. Kľúčovým pre ďalší hospodársky a sociálny rozvoj regiónu hornej Nitry je budovanie nadradenej cestnej infraštruktúry. Ako už bolo zdôraznené, rýchlostné cesty sú silným magnetom pre príchod strategických investorov. Rovnako by odklonili tranzitnú dopravu od urbanizovaných častí regiónu.

V oblasti školstva sa okrem iného navrhuje, aby vláda podporila projektovú prípravu projektu stredoškolsko-vysokoškolského kampusu EDUTECH. Rovnako aj posúdenie možnosti presunu zriaďovateľských pôsobností štátu k niektorým školám a školským zariadeniam na Trenčiansky samosprávny kraj.

Úlohou pre rezort zdravotníctva je prerokovať v regióne s príslušnými orgánmi Trenčianskeho samosprávneho kraja, zástupcami nemocníc a reprezentatívnych organizácií zdravotníkov postup implementácie optimalizácie siete nemocníc v konkrétnych podmienkach Trenčianskeho samosprávneho kraja s cieľom dosiahnutia bezpečnej, kvalitnej a dostupnej zdravotnej starostlivosti pre všetkých pacientov v súlade s Programovým vyhlásením vlády Slovenskej republiky.

V súvislosti s blížiacim sa výročím narodenia J. M. Hurbana sa navrhuje finančne podporiť vo výške 200 000 eur projekt vybudovania pamätníka v jeho rodnej obci Beckov.

Návrh uznesenia obsahuje aj úlohu vo vzťahu k príprave osláv 80. výročia Slovenského národného povstania v regióne.

Navrhuje sa všestranne podporiť mesto Trenčín pri príprave na uskutočnenie projektu Európske hlavné mesto kultúry 2026.

V oblasti športu sa okrem iného navrhuje finančne podporiť vo výške 5 000 000 eur pilotný projekt Hokejovej akadémie v Trenčianskom samosprávnom kraji.

V priebehu výjazdového rokovania v Trenčianskom samosprávnom kraji vláda uplatňuje programové vyhlásenie, podľa ktorého bude podporovať plnenie poslania vyšších územných celkov ako svojho prirodzeného partnera a tiež partnera obcí a miest vo vzťahu k rozvoju regiónov, znižovaniu regionálnych rozdielov a zvyšovaniu kvality života obyvateľov. Rovnako vládny program predpokladá, že vláda presadí zásadné zmeny v oblasti EÚ fondov, ktoré sa vo väčšej miere presunú do regiónov na financovanie ich investičných potrieb. Zároveň zrealizuje revíziu súčasného Operačného Programu Slovensko a to súbežne s prípadnými úpravami v nastavení Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky. Za uvedeným účelom Analýza sociálno-ekonomickej situácie Trenčianskeho samosprávneho kraja a návrhy na zlepšenie v sociálnej a hospodárskej oblasti, ako aj návrh uznesenia vlády obsahujú viaceré opatrenia na realokáciu zdrojov z fondov Európskej únie na implementáciu integrovaných územných investícií v čo najvyššom objeme vrátane zabezpečenia regionálnych kapacít.

Rovnako sa navrhuje uvoľniť finančné prostriedky zo zdrojov kapitoly Všeobecná pokladničná správa v sume 2 100 416 eur na projekty obcí a miest Trenčianskeho samosprávneho kraja.

Ďalej sa navrhuje ešte v tomto roku uvoľniť finančné prostriedky zo zdrojov kapitoly Všeobecná pokladničná správa pre obce, mestá a samosprávne kraje v sume 60 000 000 eur.